

CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE MODERN KOMANDO EĞİTİMİNİN BAŞLAMASI VE AMERİKALI YARBAY FRANCOIS D'ELISCU'NUN TÜRKİYE'DEKİ FAALİYETLERİ (1949-1953)

Erhan ÇİFCİ*

Öz

İkinci Dünya Savaşı'na katılmayan Türk ordusu bu savaşta uygulanan modern komando taktiklerini tecrübe edememişti. Savaş sonrasında artan Sovyet baskısı ise Türkiye'yi Amerika Birleşik Devletleri ile ittifak yapmaya yönelmiş ve 1947 yılı Mart ayında açıklanan Truman Doktrini sonucu olarak, Türk ordusunun reorganizasyonu Amerikalı askerî müşavirlere verilmiştir. Türkiye'ye gelen Amerikalı askerî müşavirler, henüz ilk incelemelerinde, Türk ordusunun modern gerilla/komando eğitim ve taktiklerine yabancı olduğunu görmüşlerdir. Bu nedenle Amerikalı yetkililer, modern komando eğitimi konusunda dünyaca ünlü bir uzman olan Yarbay Francois d'Eliscu'yu Türk ordusuna modern komando taktik ve tekniklerini öğretmesi için görevlendirmiştir.

Yarbay Francois d'Eliscu 1949 yılında Türkiye'ye gelmiş ve kullandığı ilginç öğretim yöntemleri ve zorlu komando kursları ile kısa zamanda kendisini kabul ettirerek Türk ordusunda övgüyle bahsedilen bir kişi olmuştur. Öyle ki, şahsına karşı oluşan saygı ve şükran duygusunun bir tezahürü olarak, Türk ordusunda ihdas edilen ilk komando brövesi de Yarbay Francois d'Eliscu'ya verilmiştir.

Bu bildiri de Cumhuriyet Dönemi Türk ordusunda modern komando eğitiminin nasıl başladığı ve ne gibi bir program uygulandığı, açılan kurslara dört yıl boyunca nezaret eden Amerikalı Yarbay Francois d'Eliscu'nun faaliyetleri kapsamında ele alınacaktır. Böylelikle, yabancı bir askerî uzmanın İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türk askerî personelinin eğitimine ve Türk ordusunun reorganizasyon sürecine bulunduğu katkının ortaya konması da amaçlanmaktadır.

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Francois d'Eliscu, Truman Doktrini, gerilla, komando, eğitim, reorganizasyon, müşavir.

JEL Kodları: Z00

Yazarın Notu: Bu çalışma bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada etik kurul izni veya yasal/özel izin gerektirecek bir içerik bulunmamaktadır. Çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığı SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisine yazar imzaları ile beyan edilmiştir.

* Öğretim Görevlisi, Millî Savunma Üniversitesi – Hava Harp Okulu, Beşerî ve Sosyal Bilimler Bölümü. E-posta: ecifci@msu.hho.edu.tr. Orcid ID: 0000-0002-1416-3308.

Beginning of Modern Commando Training in the Republican Era and the Activities of American Lieutenant Colonel Francois d'Eliscu in Turkey (1949-1953)

Abstract

The Turkish army, which did not participate in the World War II, could not experience the modern commando tactics used in this war. The increasing Soviet pressure after the war led Turkey to make an alliance with the United States, and as a result of the Truman Doctrine announced in March 1947, the reorganization of the Turkish army was given to American military advisors. American military advisors who came to Turkey saw in their first examination that the Turkish army was unfamiliar with modern commando training and tactics. For this reason, American officials commissioned Lieutenant Colonel Francois d'Eliscu, a world-renowned expert on modern commando training, to teach the Turkish army modern commando tactics and techniques.

Lieutenant Colonel Francois d'Eliscu came to Turkey in 1949 and, with his interesting teaching methods and challenging commando courses, he quickly became a highly praised person in the Turkish army. So much that, as a manifestation of the feeling of respect and gratitude towards his person, the first commando badge created in the Turkish Army was given to Lieutenant Colonel Francois d'Eliscu.

In this paper, I will be discussing the initiation of modern commando training and types of programs implemented in the Turkish Army in the Republican era within the scope of the activities of the American Lieutenant Colonel Francois d'Eliscu, who supervised courses for four years. Thereby, It is aimed to reveal the contribution of a foreign military expert to the training of Turkish military personnel and effort to the reorganization of the Turkish Army, after the World War II.

Article Type: Research Article

Key Words: Francois d'Eliscu, The Truman Doctrine, guerilla, commando, training, reorganisation, advisor.

Jel Codes: Z00

Authors' Note: This study has been prepared in accordance with scientific research and ethical rules. In this study, there is no content that requires ethics committee permission or legal/special permission. We, as the authors of the article, signed our declaration certifying that there was no conflict of interest within the article preparation process.

GİRİŞ

Kadim Türk askerî kültürü incelendiğinde, modern komando muharebe usullerine benzer taktik ve tekniklerin aslında çok eski dönemlerden itibaren kullanılmış olduğu görülmektedir. Türkler tarih sahnesine çıkmaları ile muhtelif yer ve zamanlarda pek çok kez günümüzdeki komando muharebe usullerine benzer yöntemleri uygulamışlardır. Bununla beraber geçmişte rastlanan muharebe yöntemleri ile günümüzdeki komando taktik ve teknikleri arasında sağlıklı bir bağlantı kurulabilmesi için evvela kavramsal bir tanımlama yapmak yerinde olacaktır.

Buna göre komando, hafif silahlarla donatılmış, düşman bölgelerde keşif, pusu, baskın ve taarruz yapabilecek ve sıyrılacak şekilde yetiştirilmiş,

üstün fizikî kondisyon ve güç şartlara dayanma azmi kazandırılmış seçkin askerleri tanımlamak maksadıyla kullanılan bir ifadedir. Dolayısıyla kendilerinden düşman elinde bulunan bölgelerin derinliklerinde keşif, taktik akın, pusu, sızma, tahliye gibi faaliyetleri icra etmeleri ve düşman harekâtının genel olarak sekteye uğratılması için yararlanılırlar (Körpe, 2011, s. 153-158).

Komando birlikleri piyade doktrini tatbik ederlerken, piyade harekâtının temel kurallarını uygulamaktadırlar. Bununla beraber komando harekâtı inisiyatifi elinde bulundurma, çeviklik ve koordinasyon gerektirmektedir. Komandolar kendi seçtikleri yer ve zamanda çatışmaya girmeyi esas alırlarken, arazinin sağladığı bütün avantajlardan da istifade ederler. Piyade birlikleri içerisinde teçhizatı en küçük ve en hafif birlikler olarak göze çarpan komando birliklerinin harekâtındaki başarıları sürat ve şiddete dayanmaktadır. Zira sürat ve şiddet komando birliklerine hasma karşı büyük bir psikolojik avantaj sağlar. Ayrıca konvansiyonel askerî harekâtı destekleme imkân ve kabiliyetindeki komando birliklerinin tali görevleri muharebe istihbaratı toplamak ve rapor etmektir (Hoffman, 1985, s. 2-4).

Mevcut Kara Kuvvetleri doktrininde ise modern komando birliklerinin muharebe taktik ve teknikleri bakımından geçmişle daha kolay rabita kurabileceğimiz bir tanım kabul edilmiştir. Buna göre; gerilla harekâtı yapacak şekilde eğitilen ve üniforma giymeyen sivil şahıslar “gerilla” olarak adlandırılırlarken, gerilla harekâtı yapan askerlere “komando” olarak adlandırılmaktadır. Dolayısıyla kullanımı çok daha eskiye uzanan “gerilla” ifadesinin, küçük farklılıklar hâricinde, modern askerî terminolojide “komando” olarak adlandırılan askerî birlikleri tanımlamak için kullanıldığı söylenebilir (Müşterek Askerî Terimler Sözlüğü, 1979, s. 103, 178; Soyaslan, 1971, s. 260-261)¹. Ki gerilla harekâtının yapısı tarihsel perspektifte incelendiğinde aslında günümüz modern komando birliklerinin de büyük ölçüde aynı taktik ve teknikleri kullanmakta oldukları da görülmektedir (Özyanar, 1971, s. 132-141; Orloy, 1964, s. 110-114; Pehlivanoğlu, 1975, s. 43)².

¹Genelkurmay Başkanlığı ve Harp Akademileri Komutanlığının emir ve izinleri ile yayımlanan askerî terimler sözlüklerinde “komando” ve “gerilla” ifadelerinin gerek icra ettikleri faaliyetler bakımından gerekse terminolojik açıdan birbirlerini ikame edecek şekilde kullanıldıkları görülmektedir.

² Karakteri akıcılık ve hareket olan klasik gerilla harbinin temel özellikleri; düşmanı yıpratmak, zayıf ve yitirmek, ikmal yollarını kesmek, ikmal merkezlerini hasara uğratmak, düşman harekâtını önlemek ya da geciktirmektir. “Gerilla Harbi” ifadesi çoğu kez “Gayrinizami Harp” kavramı ile karıştırılsa da, gerilla harekâtı gayrinizami harbin sadece bir bölümünü, vurucu gücünü temsil etmektedir.

“Guerrilla” ifadesi ilk kez 1807-1814 yılları arasında Napoleon Bonaparte’ın İspanya (Yarımada) Seferi’nde kullanılmıştır. İspanyolcada “küçük savaş” anlamına gelen bu ifade Napoleon Bonaparte’ın ordusuna karşı direnen İspanyol halkın faaliyetlerini tanımlamıştır (Akad, 2015, s. 16). Zamanla yaygınlaşan “guerrilla” kavramı, gerilla faaliyetlerini icra eden kişileri vasıflandırmak için de tercih edilmiştir. Ne var ki İspanyolların hasımlarına karşı uyguladıkları yöntemlerin tarihin çok daha eski dönemlerinden itibaren tatbik edilmiş olduğu görülmektedir. Zira İngilizcede “small war”, Almancada “kleiner krieg”, Fransızca da ise “La petite guerre” olarak isimlendirilen (Hughes ve Robson, 2021, s. 23) bu savaş türünün ilk örneklerine Antik Çağ’dan itibaren rastlanmaktadır (Laqueur, 2017, s. 3-11; Boot, 2014, s. 1-36)³. Daha yakın bir zaman diliminde ise XII. yüzyılda Galler’de Anglo-Normanlara, XVI. yüzyılda Hollanda’da İspanyollara karşı etkin şekilde uygulanan bu savaş tipinde, düşmanlarına nazaran az sayıda tertiplenmiş hafif silahlı savaşçıların pusu, gece baskınları, sahte ricatlar yaptıkları görülmektedir. Yine mezkûr savaşçıların muharebe alanını ele geçirmekten ziyade düşmanı yıpratarak fazlaca zayıf verilmeyi ve bu yolla da işgal ettiği topraklardan çıkarmayı öncelik edindikleri anlaşılmaktadır (Kurtbek, 1948, s. 35; Akad, 2015, s. 17).

Buna mukabil günümüzde bütün seçkin askerî birliklerin ortak adı hâline gelen “komando” sözcüğünün ise ilk kez Güney Afrika’da yaşayan Hollanda kolonileri ile İngilizler arasında gerçekleştirilen ve “Boer Savaşları” olarak anılan savaşlarda kullanıldığı görülmektedir. 1880 yılında başlayarak fasılalarla 1902 yılına kadar süren bu çatışmalarda Hollanda kolonileri *Kommandos* adını verdikleri milis güçleri ile İngilizlere büyük sıkıntılar yaşatmışlardır. Evveliyatta düzenli orduya sahip olmayan Hollandalı yerleşimciler araziyi iyi tanıyan, arazinin özelliklerinden istifade eden, hafif ve modern silahlarla teçhiz edilmiş, küçük ve hareketli birlikler şeklinde teşkilatlanmışlardı. Bu birliklerin başarı sağlaması üzerine, daha büyük ölçekli kuvvetler kurduklarında dahi Boer Komandoları Hollandalı yerleşimcilerin asli vurucu gücünü oluşturmuşlardı (Boot, 2014, s. 258; Akad, 2015, s. 90-91).

³ Gerilla taktiklerinden bahseden en eski yazılı kayıt M.Ö. 15’inci yüzyılda Hitit Kralı Mursilis’in, Anastasi Papirüsü’nde yer alan mektubudur. Bahsi geçen mektubunda Kral Mursilis düzenli birlikler şeklinde hareket etmeyen hasımlarının kendisine gündüz saldırmaya cesaret edemediklerini ve geceleri saldırmayı tercih ettiklerini vurgulamaktadır. Bunun yanı sıra Antik Yunan’da ve Roma İmparatorluğu döneminde de dünya üzerindeki muhtelif coğrafyalarda gerilla yöntemlerinin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Boer Komandoları teknolojik gelişimin ön plana çıktığı topyekûn harp çağının başlarında dahi iyi teçhiz edilmiş, küçük çaplı ve hareketli birliklerin büyük çaplı birlikler karşısında gayet etkili olabileceğini ortaya koymuştu. Birinci Dünya Savaşı'nda Almanlar Afrika'da İngiliz ve Belçikalılara (1916-1917), İngiliz destekli Araplar da Orta Doğu'da Osmanlılara (1917) karşı gerilla harbi uygulayarak başarı sağlamışlardı. İki savaş arası dönemde ise İrlanda'da, Filistin'de, İspanya İç Savaşı'nda ve Çin'de gerilla harbinin muhtelif örnekleri görülmüştür (Rougeron, 1948, s. 17-20; Boot, 2014, s. 214-256; Akad, 2015, s. 96-103, 116-119).

Öte yandan modern komando birliklerinin İkinci Dünya Savaşı dönemi tecrübeleriyle vücut bulduğu söylenebilir (Tünay, 1948, s. 57). Tam olarak modern komando birlikleri ile örtüşmeler de Birinci Dünya Savaşı'nda Alman hücum kıt'alarından (*Stosstruppen*) ziyadesiyle etkilenen İngiltere Başbakanı Winston Churchill, tıpkı Alman hücum kıtaları gibi, sayıca az fakat çok iyi donatılmış seçkin askerlerden oluşan birliklerin kurulmasına yönelik çalışmaları başlatmıştır. Daha öncesinde gerilla yöntemlerine Boer Savaşları vesilesiyle de aşina olan Churchill'in bu birliklerden öncelikli beklentisi, baskın şeklindeki taarruzlarla düşmanın gerilerine sarkmaları ve onları şoka uğratarak paralyze etmeleriydi. Zira bu birliklerin ardından gelecek düzenli kuvvetler durumdan istifade ederek nihai sonucu alabileceklerdi.

Churchill'in bu konuda en büyük destekçisi Albay Dudley Clark olmuştu. 1930'lu yıllarda, Filistin'de gerilla yöntemlerinin başarısına yakından tanık olan Clark, Churchill ile İngiliz komando birliklerinin kuruluşuna giden yolu açmıştı. Böylelikle bu birliklerin en tanınmış olan SAS'lar (*Special Air Service*) 1941 yılında muharebe sahasına atım attılar. Ertesi yıl ise Amerikalılar İngiliz SAS komandolarından esinlenerek *Ranger* adını verdikleri seçkin komando birliklerini kurdular. İlk dönemde Amerikan *Ranger*larını SAS komandoları eğitmişti (Heilbrunn, 1974, s. 21-22). Amerikalılar da kısa sürede intibaklarını tamamlayarak bilhassa Pasifik'te Japonlara karşı yaptıkları muharebelerde gerilla yöntemlerini başarıyla uyguladılar.

Türk Askerî Kültüründe Gerilla Harbi'nin Yeri

Türk askerî kültüründe ise gerilla/komando tarzı savaş çok eski tarihlerden itibaren bilinen bir şey olsa da Cumhuriyet öncesi süreçte bu tür yöntemleri uygulayan birliklere en somut örnek Akıncı kuvvetleridir. Temelinin Orhan Gazi zamanında Köse Mihail tarafından atıldığı düşünülen Akıncı kuvvetleri XV. yüzyılda Evrenos Bey tarafından ocak hâline

getirilmişti. Düzenli ordu teşkilatlanması içerisinde yer almayan Akıncılar daha ziyade genç ve güçlü kişiler arasından seçilen elit savaşçılardı. Muharebe öncesindeki vazifeleri; düzenli ordu birliklerinden önce muharebe bölgesine intikal ederek keşif yapmak, istihbarat toplamak, asıl kuvvetlere yol açmak ve orduyu düşman pusularından korumaktı. Muharebe esnasında ise sayıca az olmalarının avantajıyla süratle hareket ederek düşmana ani darbeler indirirler ve düşman üzerinde şok etkisi yaparlardı (Uzunçarşılı, 1978, s. 239-240; Özcan, 1989, s. 249-250). Gayet disiplin olan ve senkronize hareket etmeleriyle de ünlenen Akıncı kuvvetleri bu özelliklerinden ötürü modern Türk komando birliklerinin atası sayılmaktadırlar (Körpe, 2011, s. 154-158).

Böyle olmakla beraber, Osmanlı/Türk askerî tarihinde gerilla harbi kültürü büyük ölçüde 1878-1912 yılları arasında Balkanlarda edinilen tecrübeler ışığında şekillenmişti. Bu bölgede Balkan toplumlarının oluşturduğu gayrinizami unsurlarla karşılaşan Osmanlı askerleri zamanla onlarla aynı şekilde savaşmaya başlamışlar ve müspet neticeler elde etmişlerdi. Bu bağlamda “çete” (Uzunçarşılı, 1978, s. 239)⁴ adıyla anılan muharip gayrinizami unsurlara karşı yapılan mücadeleler “çete harekâtı” olarak da isimlendirilmiş ve “gerilla” kavramı Türk askerî literatürüne girmeden evvel muharip gayrinizami unsurlar bu ifade ile karşılanmıştı (Güneş, 2020, s. 59-66). Hatta Osmanlı subayları bu harp türüne özel bir literatür oluşturmakla kalmamışlar, müsademelerde kazandıkları tecrübeleri doktrin hâline de getirmişlerdi. Bu anlamda Kıdemli Yüzbaşı Ömer Fevzi'nin (Mardin) 1909'da kaleme aldığı “Muhafaza-i Asayişe Memur Zabitanın Vezaifi: Usûl-i Tâkib-i Eşkîya ve Çete Muharebeleri” adlı eseri İngiliz subay Charles E. Callwell'in 1896'da yayımlanan “*British Small Wars Manual*” adlı çalışmasının ardından dünya harp literatürüne giren ikinci gayrinizami harp talimnamesidir. Ömer Fevzi Bey'in yazdığı bu eserde gerilla harbinin içerisine giren neredeyse bütün unsurlardan bahsedilmektedir (Ömer Fevzi Bey, 2016, s. 36).

Balkanlar hâriç tutulursa, Cumhuriyetin ilanı öncesinde Yemen'de, Trablusgarp'ta, Birinci Dünya Savaşı'nın muhtelif cephelerinde ve Millî Mücadele Dönemi'nde de gerilla harbinin somut örnekleri ile karşılaşılırken, Cumhuriyet'in ilanı sonrasında ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde çıkan isyanlara yönelik olarak icra edilen tedip ve tenkil harekâtında yine gerilla harbinin örneklerine rastlanmıştır.

⁴ “Çete” ifadesi Türk askerî literatürüne Akıncılar ile yerleşmiştir. Zira harekât yapan akın kuvveti 100 kişiden fazla olursa “harami”, 100 kişiden az olursa “çete” olarak anılmaktaydı. Dolayısıyla “çete” deyimini bir bakıma az sayıdaki kuvvetlerle yapılan akınları da ifade ediyordu.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da çıkan isyanların karakteristik özelliği arızalı arazilerde gayrinizami unsurlar tarafından çıkarılmış olmalarıydı. Düzenli ordu birliklerinin dağlık ve engebeli bölgelerde kültüvî hareketlerde bulunamayacaklarının bir kez daha görülmesi üzerine 1926 yılında Muğla'da bir Dağ Talimgâhı kurularak askerî personele bu tür bölgelerde rahatça harekât düzenleyebilecek eğitimin verilmesi sağlanmıştır. Gerek arazi yapısının gerekse iklim koşullarının daha elverişli olması nedeniyle Dağ Talimgâhı ertesi yıl Isparta-Eğirdir bölgesine taşınmıştır. Böylelikle gerilla/komando eğitimlerinin öncülü olan çalışmalara henüz bu tarihten itibaren rastlanıldığı söylenebilir.

Cumhuriyet Dönemi Türk Ordusunda Gerilla/Komando Eğitimlerinin Başlaması

Cumhuriyet Dönemi Türk ordusunda modern gerilla/komando eğitimlerinin başlatılması 12 Mart 1947'de Truman Doktrini'nin ilanı ile mümkün olmuştur. Zira Truman Doktrini'nin ilanı sonrasında Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri siyasi ve askerî açıdan yakın iş birliğine girmiş ve İkinci Dünya Savaşı'na katılmadığından ötürü taktik ve teknik anlamda dezavantajlı bir konuma düşen Türk ordusunun reorganizasyonu için Amerikalılardan yardım istenmiştir. Hiç şüphesiz ki bunda Amerikan ordusunun dünya genelinde "model ordu" olarak görülmesinin de payı büyüktür.

6 Ağustos 1947 tarihi itibarıyla Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye'ye yapacağı askerî yardım faaliyetlerini yürütecek olan askerî yardım misyonunun teşekkülü için ilk adım atılarak bu misyonda görev yapacak sivil ve askerî personelin celbine başlanmıştır (NARA, NND 964266, RG334/256/84, "Memorandum for the Chief, United States Military Advisory Group for Aid to Turkey: Military Personnel Administration"; McBride, 1948, s. 5). Böylece 1947 yılı sonundan itibaren teşkilat, teçhizat ve doktrinde Amerikan askerî sistemine geçilmiş ve yoğun bir çalışma temposuna girilmiştir. Bununla beraber Türk ordusunda modern gerilla/komando kurslarının düzenlenmesi için 1949 yılı başına kadar beklenecektir (Levy, 1947).⁵

⁵ Bu noktada önemli bir hususun altını çizmek yerinde olacaktır: Her ne kadar Cumhuriyet dönemi Türk ordusunda modern gerilla/komando eğitimleri Truman Doktrini'nin ilanı sonrasında başlatılan askerî reorganizasyon sürecinin bir ürünü olsa da Truman Doktrini'nin ilanı öncesinde de Türk Genelkurmayı'nın gerilla/komando faaliyetlerine ilgi duyduğu ve personeli bilgilendirici faaliyetler içerisine girdiği görülmektedir. Bunlar arasında belki de en önemlisi, Genelkurmay Başkanlığının 7 Şubat 1947 tarih ve 29327 sayılı eğitim direktifi ile gerilla eğitimi için faydalı görülen bir yayının tercümesine karar vermesidir. Gerilla harbi konusunda tanınmış kişilerden biri olan Bert Levy'nin kaleme aldığı bu eser 1941 yılında İngilizler, 1942 yılından itibaren de Amerikalılar tarafından

Türk ordusunda modern anlamdaki ilk gerilla/komando kursu dönemin dünyaca ünlü gerilla harbi uzmanı Yarbay Francois d'Eliscu tarafından verilecekti. Yarbay d'Eliscu özellikle İkinci Dünya Savaşı'nda Pasifik Cephesi'nde görev yapan Amerikan askerlerine yaptırdığı zorlu eğitimlerle tanınıyordu. Yaşamı hakkındaki bilgilerimiz kısıtlı olmakla beraber, 1895-1972 yılları arasında yaşayan Francois d'Eliscu New York'ta Fransız asıllı bir baba ile Romanya asıllı bir annenin çocuğu olarak doğmuştu. Gençliğinden itibaren atletizm ve güreş başta olmak üzere, muhtelif spor dallarına ilgi duyan d'Eliscu 1917 yılında Birinci Dünya Savaşı'na katılmış, savaş sonunda ise ülkesine dönerek akademik eğitimine devam etmişti. Doktorasını New York Üniversitesinde tamamlamasını müteakiben yakın alaka gösterdiği dövüş sporları konusunda bilgisini arttırabilmek amacıyla Japonya'ya giderek bir dönem orada yaşamıştı.

İkinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde kırk yaşını aşmış olmasına rağmen binbaşı rütbesiyle tekrar orduya katılarak 1942 yılından itibaren o dönemde yeni kurulmuş bir yapı olan *Ranger*lara hayatı idame ve dövüş sanatları üzerine kurslar vermişti. Başlangıçta Maryland'deki Fort Meade'de görev yapan d'Eliscu, gözlemcilerin deyimiyle, burada "insanlık dışı" bir eğitim programı izlemiş, eğitimlerde personeli çok zorlaması ve yer yer şiddet kullanması ile ünlenmişti. Maryland'deki kurslarda eğittiği askerlerin savaşta gösterdiği başarılar d'Eliscu'nun şöhretini artırınca ertesi yıl kendisini Hawaii'de bulmuştu. Burada, Pasifik Cephesi'nde Japonlara karşı yapılacak gerilla muharebeleri için askerleri eğitmekle görevlendirilmişti. Hawaii'deki kurslarda ise özellikle Pasifik coğrafyası ile bire bir örtüşen eğitim parkurları oluşturarak savaş şartlarını neredeyse aynen yansıtması gözlemcilerin büyük takdirini toplamıştı. Çok sık ağaçlar ile yüksek otların hâkim olduğu ve *jungle* adı verilen bu coğrafyanın taraflara göğüs göğse muharebeyi dikte etmesi d'Eliscu'nun verdiği eğitimlerin önemini ortaya çıkarmıştı.

gayriresmî bir talimname olarak kullanılmıştır. Levy'nin eseri kısa sürede tercüme edilerek 12 Ağustos 1947'de Türk Genelkurmayı tarafından yayınlanmıştı. Eserin girişinde dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Salih Omurtak imzasıyla yayımlanan bir başemre de yer verilmiş ve bu emrin ilk maddesinde "... gerilla eğitimi için faydalı görülen bu kitap ileride çıkarılacak gerilla talimnamesi için de esas olacaktır." ifadesi kullanılmıştır. Dolayısıyla henüz Amerikan askerî sistemine geçilmeden önce Türk Genelkurmayı'nın modern gerilla eğitimi üzerinde durduğu ve personelini bu konuda bilinçlendirmek istediği anlaşılmaktadır. Öte yandan bu eserin tercümesinde göze çarpan bir başka ayrıntı ise "gerilla" kelimesinin parantez içerisinde "çete" ifadesi ile karşılanmasıdır. Yani aynı süreçte askerî terminoloji açısından Osmanlı Devleti döneminin bakiyesi bir anlayışın devam ettiğine de şahit olunmaktadır.

Kasım 1943'te Gilbert Adaları'ndaki son derece önemli harekâta bizzat katılması ise Amerikan ordusu içerisindeki prestijini arttırarak Silver Star madalyası ile taltif edilmesini beraberinde getirmişti. Buradaki görevinin sona ermesinin ardından d'Eliscu Fransa'da görevlendirilmişti. 1945 yılında daha sonra Türkçeye de çevrilecek olan ünlü eseri Hand to Hand Combat'ı hazırlayan d'Eliscu, savaştan sonra Hawaii Üniversitesi bünyesinde çalışmış ve nihayetinde 1949 yılı ocak ayı itibarıyla gerilla kursu vermek üzere Türkiye'ye gelmişti (Kiger, 2020, s. 34-43; Yank, 1942, s. 8-9; Life, 1942, s. 112-116).

Türk Genelkurmayı Türk ordusunun İkinci Dünya Savaşı'nda öne çıkan modern gerilla taktik ve tekniklerinden uzak kalması nedeniyle bu eğitime önem verirken, Amerikalılar da muhtemel bir Sovyet taarruzunda Türkiye'ye biçtikleri "ileri karakol" rolünden ötürü gerilla eğitimine büyük bir ehemmiyet atfetmekteydiler. Zira İkinci Dünya Savaşı'nda Amerikan ve İngiliz harp planlarına göre Batı ittifakı içerisinde yer alacak Türkiye'ye biçilen rol, müttefik ülkeler hazırlıklarını tamamlayana kadar Sovyet Ordusu'nu elinden geldiğince oyalamaktı. Bu bağlamda Türk Ordusu kuzeydoğu sınırından taarruz edecek Sovyet askerlerini ülkenin derinliklerine çekerek arızalı arazide gerilla harbi uygulayacak ve onları yıpratırdı (Leffler, 1985, s. 816-817). Böylelikle yardım gelene kadar hem Sovyet birliklerine azami derecede kayıp verdirilecek hem de Müttefik ülkelerin savaş öncesi hazırlıklarını olgunlaştırmalarına imkân tanınacaktı.

Yarbay Francois d'Eliscu'nun Türkiye'deki Faaliyetleri

Bu şartlar altında Türkiye'ye gelen Yarbay Francois d'Eliscu varılan mutabakata göre iki yıl kalacaktı. Yarbay d'Eliscu çalışacağı süreçte yılda beşer ay sürecek iki kursun açılmasını, kurslarda ellışer subayın eğitim almasını ve ilk kursun 1949 yılı Haziran ayı itibarıyla başlamasını talep etmişti. Kursların her bir bölümü için bir yardımcı eğitmenin yetiştirilmesi ve yardımcı eğitmenlerin kursların çekirdeğini oluşturması da planlanmıştı. Teğmen-yüzbaşı rütbeleri arasında on iki subay ve bir astsubaydan oluşacak yardımcı eğitmen grubunun yetiştirilecekleri kurs ise 15 Şubat 1949 tarihinde açılacaktı. Yardımcı eğitmenlik yapacak subayların farklı farklı branşlarda uzmanlaşmalarını amaçlayan bu program ile Tahrip, Mania (Engel), Kamufraj, Paraşüt, Muhabere, Kimyasal Gaz, Sabotaj ve Dağ Harbi gibi konularda uzmanlaşacak ve uzmanlaştıkları alanlarda sonradan kendi başlarına kurs verebilecek ehliyetteki subayların yetiştirilmesi hedeflenmekteydi. Bununla birlikte kurslarda çeviklik ve dayanıklılık esas olduğu için gerek yardımcı eğitmenlerin gerekse kursiyerlerin atletik yapılı kişiler arasında seçilmesi istenmişti. Kurslara en fazla 50 subayın alınmasının nedeni ise çok sayıdaki kursiyerin bu zorlu eğitimleri

tamamlayamayacaklarının öngörülmesiydi. Böylelikle olabildiğince elit personelin yetiştirilmesi mümkün hale gelecekti (NARA, NND 964266, RG334/256/115, “Guerilla Course to be Opened in the Infantry School”, 11 January 1949; NARA, NND 964266, RG334/256/115, “Guerilla Course”, 25 January 1949).

Kurs bitiminde d’Eliscu’nun öngörüsünde haklı çıktığı görülmekteydi. İlk Gerilla Kursu’na katılan kursiyerlerin neredeyse üçte ikisi kursta başarılı olamamış ve 29 Ekim 1949 günü yapılan törende kursa katılan 52 askerî personelden sadece 18’i sertifika alabilmişti. Diğerlerinin ise fiziksel ve duygusal yetersizlikleri yüzünden kursta başarısızlığa uğradıkları açıklanmıştı (NARA, NND 964323, RG334/251A/17, “Monthly Progress Report Aid to Turkey Program – November 1949”, 22 December 1949).

Eğitim felsefesini “Kendim yapmayacağım hiçbir şeyi başkasından istemem ve ilk olarak ben yaparım” şeklinde özetleyen Yarbay d’Eliscu kurslarda göstermiş olduğu disiplin ve çalışkanlık sayesinde kısa zamanda büyük bir prestij kazanmış ve Türk Silahlı Kuvvetleri içerisinde “Yarbay d’Eliscu” efsanesi dolaşmaya başlamıştı (Gürkan, 1986, s. 616). Öyle ki, Türk ordusunun ilk gerilla/komando brövesi düzenlenen bir törenle basın önünde kendisine verilmişti (NARA, NND 964323, RG334/251A/20, “Progress Report for May 1950”; Yeni İstanbul, 1950, s. 3).

Daha önce de belirtildiği gibi, Yarbay d’Eliscu’nun üzerinde önemle durduğu hususlardan biri, kursların verimli olabilmesi maksadıyla eğitimlerde olabilecek en iyi fizikî şartları hazırlama eğilimidir. Bunun için de mümkünse en uygun coğrafi alanı seçmeye çalışır ya da böyle bir imkân bulamadığı takdirde o kurs dalı ile birebir örtüşecek eğitim parkurları oluşturmaya gayret gösterirdi. Türkiye’ye geldiğinde de bu şekilde hareket ederek başlangıçta farklı aşamalarını farklı yerlerde yapmak zorunda kaldığı eğitimlerin tek bir yerde toplanmasını istedi. Dolayısıyla ilk aşaması Çankırı Piyade Atış Okulu’nda, ikinci aşaması Isparta-Eğirdir’de (Dağcılık), üçüncü aşaması ise Ankara-Etimesgut’ta (Paraşüt) yapılan eğitimler için uygun bir bölge aranmasına başlandı. Nihayetinde 1951 yılı Mart ayında İzmir-Abdullah Ağa Çiftliği bölgesi dağ, su ve paraşüt eğitimleri açısından uygun görülerek burada bir komando eğitim merkezinin kurulmasına karar verildi (NARA, NND 964323, RG334/251A/20, “Monthly Progress Report of Aid to Turkey Program – June 1950”, 27 July 1950; NARA, NND 964323, RG334/251A/21, “Monthly Progress Report of Aid to Turkey Program – March 1951”, 9 May 1951).

Ne var ki Komando Eğitim Merkezinin kuruluş sürecinde pek çok sorun ile karşılaşılmıştı. 1951 yılı Nisan ayı içerisinde Amerikan Askerî

Yardım Misyonu/JAMMAT (NARA, NND 964323, RG334/251A/17, “Monthly Progress Report Aid to Turkey Program – November 1949”, 20 December 1949)⁶ tarafından Genelkurmay Başkanlığına gönderilen iki yazıda bu durum en sarıh biçimde görülmektedir. Yarbay d’Eliscu tarafından hazırlanan rapora istinaden Amerikan Askerî Yardım Misyonu’nun 18 Nisan 1951 tarihinde Genelkurmay Harekât Başkanlığına gönderdiği yazıda komando kurslarının bahsi geçen yazı içerisinde belirtilen aksaklıklar düzeltilene kadar tehir edilmesi bile istenmişti. Yazıyı gönderen Kurmay Albay Fay Smith başlangıçta belirlenen programın uygulanmadığına vurgu yaparak, Türk askerî bürokrasisindeki kırtasiyecilikten ve işlerin çok ağır ilerlemesinden şikâyet etmiştir. Öyle ki, iki ay önce mutabık kalınan personel atamaları dahi henüz yapılamamıştı. Yarbay d’Eliscu’nun yanında eğitmen yardımcısı olarak çalışmaları planlanan 18 subayın sadece 3’ü Komando Eğitim Merkezine katılışlarını yaparken, personel kadrosu içerisinde yer alan 32 astsubayın hiçbiri görevlerine başlayamamıştı. Yine personel kadrosuna göre katılım yapmaları beklenen 75 erden sadece 21’i iltihak edebilmişlerdi. Personel kadrosunun tamamlanamaması eğitimde olduğu gibi idari işlerde de önemli sıkıntılara neden olmuş, aynıyat işlerine bakacak subayın henüz görevine başlamaması nedeniyle kurslarda kullanılacak malzemenin ambalajları dahi açılmamıştı. Zira bu yetkiye sahip olmayan subaylar ambalajları açıp malzemenin kullanılmasına yanaşmamışlardı (NARA, NND 964266, RG334/256/116, “Establishment of a Commando Training Center”, 18 April 1951)

Yarbay d’Eliscu’nun bir diğer şikâyeti, eğitime gönüllü olmayan personelin de gönderilmesidir. Ona göre komando eğitimleri gibi meşakkatli ve ağırlığına tahammül edilmesi zor olan faaliyetlerde gönüllü katılım çok önemliydi ve gönülsüz iştirak edecek personelin kursları başarıyla tamamlama oranı çok düşecekti. Kaldı ki 6 subay henüz kurslar başlamadan affını istemişti. Ayrıca Komando Eğitim Merkezinin hâlen çözüm bekleyen çok önemli bir tesisleşme sorunu vardı. Kullanılacak binaların yapımı veya tamiri için istihdam edilen işçi sayısı sadece 14’tü (7 marangoz, 7 sıvacı). Elektrik ve telefon hatlarının büyük bölümü ise çekilememişti. Çok zorlu geçeceği mukadder olan komando eğitimleri personelin yüksek kalorili beslenmesini gerektirdiği halde mutfak tamiratının tamamlanamaması yüzünden iâşe sorunu da baş göstermişti (NARA, NND 964266, RG334/256/116, “Establishment of a Commando Training Center”, 18 April 1951).

⁶ Türkiye’de görev yapan Amerikan Askerî Yardım Misyonu Kasım 1949 itibarıyla “JAMMAT” (*Joint Military Mission for Aid to Turkey*) adıyla anılmaya başlanmıştı.

Komando Eğitim Merkezi hakkında Yarbay d'Eliscu'nun şikâyetlerini yerinde görmek isteyen dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Kurtcebe Noyan beraberinde 2'nci Ordu Komutanı Korgeneral Şahap Gürler, 65'inci Tümen Komutanı Tümgeneral Fazıl Bilge ve İzmir Müstahkem Mevki Komutanı Tuğgeneral Cihangir Berker olmak üzere, 20 Nisan 1951 tarihinde Komando Eğitim Merkezini ziyaret etmişti. Burada Yarbay d'Eliscu ile görüşen Orgeneral Noyan sıkıntıları bir de kendisinden dinlemişti. Ziyaretin ardından JAMMAT yapılanmasının içinde bulunan Kara Grubu Başkanlığına (TUSAG - Turkey United States Army Group) gönderdiği raporda Yarbay d'Eliscu, Orgeneral Kurtcebe Noyan'ın da mevcut koşulları gördükten sonra kendisine hak verdiğini belirtmekteydi. Yarbay d'Eliscu'ya göre Orgeneral Noyan Komando Eğitim Merkezindeki her binayı ve özel bölümü gezerken şartların olumsuzluğundan dolayı hoşnutsuzluğunu açık şekilde ortaya koymuş ve elverişsiz koşullarda görev yapmasına rağmen gösterdiği azim ve başarıdan ötürü Yarbay d'Eliscu'yu tebrik etmişti. Sözlerinin devamında ise Komando Eğitim Merkezinin ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı biçimde faaliyete geçebilmesi için gerekenlerin en kısa zamanda yapılacağı sözünü vermişti (NARA, NND 964266, RG334/256/116, "Memo for the Record", 27 April 1951).

Öte yandan Yarbay d'Eliscu nezaretinde kurulan Komando Eğitim Merkezinde görülen başka bir aksaklık da yetki tartışmasıdır. Amerikalılar Komando Eğitim Merkez Komutanı ile Komando Eğitim Merkezi Başöğretmeni Yarbay d'Eliscu'nun görev tanımlarına dikkat çekerek komutanlık yapan kişinin sadece idari işler ile ikmal, disiplin ve hıfzıssıhha konularından sorumlu olduğunun altını çizmişler, Yarbay d'Eliscu'nun sorumluluğunda olan eğitim faaliyetlerinin sık sık "tavsiyelerde" bulunularak kısıtlanmak istendiğinden yakınmışlardır (NARA, NND 964266, RG334/256/118, "Commando Training Center", 6 August 1951). İki ülke arasındaki anlaşmaya dikkat çekerek bu durumdan vazgeçilmesini isteyen Amerikalılar, iki başlılığın rehabet ve disiplinsizliğe neden olduğunu somut bazı örneklerle anlatmışlardır (NARA, NND 964266, RG334/256/118, "Commando Training Center", 13 August 1951).

Komando Eğitim Merkezinin kuruluş döneminde iyi bir temel atmak isteyen Yarbay d'Eliscu'nun Kara Kuvvetleri Komutanlığından öncelikli isteği komando eğitimleri için gönülsüz ve liyakatsiz olan personelin eğitimlerden çekilmesidir. Ayrıca bu özel eğitimler için gerekli koşullar sağlanamadığı takdirde eğitimlerin faydalı olmayacağını açık şekilde vurgulayan Yarbay d'Eliscu başta paraşüt eğitimi açısından gerekli olan uçakların ivedi şekilde tahsisi olmak üzere, mevcut yapısal sorunların kronik hale getirilmemesini de istemiştir. Zira imkânsızlıklardan daha önce verilmesi düşünülen ötürü sualtı tahribi ve köprücülük gibi kurslara

başlanamamış ve bunların yerine takım ve müfreze ölçeğinde taktik eğitimlerin verilmesi ile yetinilmiştir (NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Commando Training School”, 26 September 1951; NARA, NND 964266, RG334/256/118, “C-47 Aircraft for Parachute Training”, 23 October 1951; NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Komando Okulu Hakkında”, 23 October 1951; NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Change Requested in the Commando Training Program”, 24 October 1951; NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Komando Okulu’nun İstikbaldeki Faaliyetine Ait Eğitim Direktifi Hakkında”, 9 November 1951). Yine Türk ordusu genelinde pratik gerilla eğitimlerinin verilmesi mümkün olamayacağından ötürü bu açığın en azından teorik eğitimler verilerek kapatılmasını talep etmiştir. Bu kapsamda kolordularda gerilla konferansları düzenlenerek askerî personelin adı giderek öne çıkmaya başlayan bu savaş türü üzerinde bilgilendirilmesi amaçlanmıştır (Yamak, 2006, s. 86-87).

Yarbay d’Eliscu’nun komando eğitim faaliyetlerinin daha verimli yapılabilmesi amacıyla çözüm getirilmesini istediği hususların kısa vadede çözümlenememesi JAMMAT Başkanı Tümgeneral William H. Arnold’u da harekete geçirmişti. Tümgeneral Arnold Genelkurmay Başkanlığında görevli Korgeneral Yusuf Adil Egeli’ye gönderdiği yazıda “Komando Okulu” olarak da anılmaya başlanan (Bayar, 2009, s. 106; Bayar, 2009, s. 106; NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Redesignation of Commando Training Center as Commando Training School”, 31 March 1952)⁷ Komando Eğitim Merkezindeki sıkıntılardan Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nuri Yamut’un da haberdar edilmesini, sıkıntıların düzeltilmesi için adım atılmasını, aksi takdirde doğrudan Genelkurmay Başkanı ile muhatap olarak durumu kendisine aktaracağını bildirmiştir. Zira Tümgeneral Arnold’a göre o zamana değin Kara Kuvvetleri Komutanlığı yapılan görüşmelerde neredeyse hiçbir müspet sonuca ulaşılammıştır (NARA, NND 964266, RG334/256/116, “Tümgeneral W. H. Arnold’dan Korgeneral Yusuf Adil Egeli’ye”, 6 December 1951).

Yaklaşık altı ay boyunca Komando Okulunda fazla bir şey değişmemesi Amerikalıları bu okuldaki birimlerini geri çekme kararını aldirmiştir. 13 Mayıs 1952 tarihinde dönemin Kara JAMMAT Kara Grubu (TUSAG) Başkanı Tuğgeneral Robert N. Cannon Genelkurmay

⁷ Komando Eğitim Merkezi’nin “Komando Okulu” şeklinde adlandırılması 1 Nisan 1952 tarihinden itibaren mümkün olacaktır. Bununla beraber eski Kara Kuvvetleri Komutanlarından Orgeneral Hikmet Bayar askerî okulların tarihçelerini ele aldığı kitabında “Komando Okulu” tanımının 1953’te Komando Kamp Komutanlığı ile Dağ Okulu’nun birleştirilmesinin ardından resmî olarak kullanılmaya başlandığını belirtmektedir.

Başkanlığına gönderdiği yazıda Abdullah Ağa Çiftliğindeki Komando Okulu'nun dağıtılabileceğini belirtmiştir. Bu ifadesinin altında yatan sebepleri de anlatan Cannon, Genelkurmay Başkanlığının taahhütlerini bir türlü yerine getirmediğine işaret etmiştir. Fakat bundan daha büyük bir sorun, Türk Genelkurmayı'nın gerilla/komando kurslarının başlaması sonrasında aradan geçen üç yıla rağmen Komando Okulunun amaçlarını net bir şekilde tanımlayamamasıdır. Türk ordusunun hiçbir birimi komando taktik ve tekniklerinin efektif biçimde kullanılabileceği bir organizasyona sahip olmadığı, bu şekilde organize edilmediği ve eğitilmediği için mezun edilen kursiyerler aldıkları eğitime ve edindikleri tecrübelerine uygun bir pozisyonda görevlendirilememişlerdir. Dolayısıyla Tuğgeneral Cannon, Yarbay d'Eliscu'nun da artık bu işten umudunu kestiğini ve ülkesine dönmeye karar verdiğini belirtmiştir. Keza Cannon'a göre, Yarbay d'Eliscu'nun ülkesine dönmesiyle kursun artık sürdürülmesi de mümkün değildi; çünkü onun yaptığı işi yapabilecek nitelikte bir Türk subayın bulunmadığı aşikârdı (NARA, NND 964266, RG334/256/119, "Commando Training School", 13 May 1952).

Nitekim Amerikalılar sözlerinin arkasında durmuşlar ve Komando Okulunda Amerikalıların nezaret ettikleri son kursun bitiş tarihi olan 29 Ağustos 1952 tarihinden sonra, bazı idari sorunların ve ikmal sıkıntılarının çözülememesini mesnet göstererek, personellerini Komando Okulundan geri çekme kararı almışlardır (NARA, NND 964323, RG334/251A/1, "Monthly Progress Report of Aid to Turkey Program – August 1952", 27 September 1952).

Türkiye'ye geldiği andan itibaren muhtelif yapısal sorunlarla mücadele eden Yarbay d'Eliscu bir taraftan da her türlü olumsuzluğa rağmen işini büyük bir ciddiyet ve disiplinle yapmaya devam ederek, 1949-1953 yılları arasında düzenlemiş olduğu gerilla/komando kurslarında 200'den fazla kursiyeri yetiştirmiştir. Sabahın erken saatlerinde başlayan yorucu eğitimler gece yarısına kadar sürerken ve çok sayıdaki kursiyer eğitimlerin zorluğu yanında d'Eliscu'nun sert tavırları ve katı disiplini karşısında da mukavemet gösteremeyerek kursları yarıda bırakmak zorunda kalmıştır (Aydingün, 2007, s. 76-77)⁸.

⁸ Yarbay D'Eliscu'nun disiplin konusundaki tavizsiz tavrına güzel bir örneği onun öğrencilerinden olan ve daha sonra kendisi de çok ünlü bir komando eğitmeni hâline gelen Tümgeneral Reşit Aydingün vermektedir. Aydingün hatıratında d'Eliscu'nun en yorucu eğitimlerin sonrasında dahi kursiyerlerden ertesi sabah sakal traşı olarak gelmelerini istediğini vurgulamaktadır. Aydingün'e göre d'Eliscu traş olmadan gelen subayları geri göndermekte bir an olsun tereddüt etmemiştir.

Öte yandan katı disiplini ve haşin karakter yapısı nedeniyle Yarbay d'Eliscu'nun bazı dönemlerde sert eleştirilere maruz kaldığı da görülmektedir. Bu duruma en somut örnek Kore Savaşı'na katılacak olan 1'inci Türk Tugayı'na gerilla eğitimi vermesi için görevlendirildiğinde yaşananlardır. Gerilla taktiklerini ustaca uygulayan Kuzey Koreli komünist gerillalara karşı Türk askerini eğitmesi amacıyla Çankırı Piyade Atış Okulundan Ankara'ya çağrılan d'Eliscu'nun haşin tavırları erat üzerinde olumsuz etki yapmıştır. Bunun sonucunda durum evvela Tugay Komutanı Tuğgeneral Tahsin Yazıcı'ya, ardından da Genelkurmay Başkanlığına aktarılmış ve durumun mahzurlu görülmesi üzerine Türk Tugayı açısından aslında çok yararlı olabilecek gerilla eğitimi kaldırılmıştır. Bunda eratin kendi komutanları önünde yabancı bir askerın kırıcı ve yıpratıcı olarak algıladıkları tavrını hazmedememesi kadar d'Eliscu'nun Türk subaylarını yer yer görmezden gelerek idari işlere de müdahil olmasının büyük etkisi vardır (Yalta, 2005, s. 48-49; Yazıcı, 1963, s. 65-66; Dora, 1963, s. 19-20). Zira d'Eliscu'nun görev kapsamı dışına çıkarak fazlaca inisiyatif kullanması Tugay'da vazifelendirilen Türk subaylarını fazlasıyla rahatsız etmiştir. Örneğin, tümgeneral rütbesinden emekli bir subay olan Celil Gürkan da hatıratında Yarbay d'Eliscu'nun bazen yetki ve sorumluluk alanı dışına çıkarak idari işlere de karıştığına dikkat çekmektedir. Hatta Gürkan'a göre d'Eliscu'nun nezaket sınırlarını aşır, askerlik etiğini hiçe saydığı zamanlar dahi olmuştur (Gürkan, 1986, s. 616).

Yarbay d'Eliscu'ya yöneltilen eleştiriler arasında ilginç bir tanesi de Kâmil Celkan'dan gelmiştir. 1949'da düzenlenen ilk gerilla kursuna katılan subaylar arasında yer alan ve kursu başarı ile bitiren Celkan daha sonra İngiltere'de bir başka gerilla kursuna da iştirak etmiştir. Kendisi ile yapılan bir mülakatta Celkan hem Amerikan hem de İngiliz gerilla kurslarına katılan bir subay olarak İngilizlerin daha nitelikli bir gerilla eğitimi verdiklerini, d'Eliscu nezaretinde verilen eğitimlerde katı disiplin anlayışına rağmen işin gösteriş tarafının ağır bastığını ve İngiltere dönüşünde Çankırı'daki Piyade Atış Okuluna gerilla öğretmeni olarak atandığı halde d'Eliscu ile anlaşamadığı için bu görevinden ayrıldığını belirtmektedir (Denizli, 2015, s. 38-39).

Yarbay d'Eliscu'nun Türkiye'de bu denli iz bırakmasında fazlaca dikkate değer noktalardan biri de elli beş yaşını aşmasına rağmen her eğitim türünde en önde olması ve bu eğitimlerin en zorlu safhalarda dahi hiçbir yılgınlık belirtisi göstermemesidir. Görev yaptığı dört yıl içerisinde "yüzme ve hayat kurtarma", "göğüs göğse muharebe ve temas sporları", "tahrip ve patlayıcı", "akarsu üzerinden geçiş (köprücülük hariç)", "dağcılık", "paraşüt", "jumpmaster (paraşütle atlayış koordinatörlüğü)", "muharebe istihbaratı", "süngü eğitimi", "silah eğitimi", "harita ve fotoğraf okuma",

“muhabere”, “keşif ve kılavuzluk”, “kamufraj”, “motorlu araç bakım ve kullanımı”, “hijyen ve sağlık önlemleri” gibi farklı ihtisas alanlarında verdiği her eğitimi öncelikle kendisi tatbik ederek kursiyerlere örnek olmuştur (NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Training Directive for Future Activities at the Commando Training School”, 26 October 1951; NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Jumpmaster Training at the Commando School”, 3 March 1952; NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Equipment for the Commando School”, 6 March 1952; NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Organizational Maintenance Instruction at the Commando School”, 7 March 1952; NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Mountain Training, 20 March 1952). Bu özelliği sayesinde Francois d’Eliscu’nun sadece Türkiye’de değil, Amerika Birleşik Devletleri’nde de aynı saygınlığa sahip olduğu bilinmektedir (Aydıngün, 2007, s. 97-98).

Francois d’Eliscu’nun kendine has öğretileri, dövüş sanatları ve silah kullanım becerilerini temel askerî eğitimlerle harmanlamaya dayanmaktaydı. Bu yolla d’Eliscu gerilla/komando eğitiminde etkileri günümüze kadar ulaşan büyük bir zihniyet değişimine sebebiyet vermişti (Kiger, 2020, s. 43). Bahsi geçen uluslararası saygınlığında hiç şüphe yok ki bunun payı çok büyüktür.

Dördüncü Gerilla/Komando Kursu’nun tamamlanmasının ardından Türkiye’den ayrılan d’Eliscu kısa bir süre Amerikan ordusunda gayrinizami harp ve paraşüt eğitimleri vermişti. Ardından emekli olarak sakin bir hayat sürdürdü. En yakın öğrencilerinden Reşit Aydıngün 1969’da tuğgeneral rütbesindeyken Amerika Birleşik Devletleri’ne yaptığı bir gezide kendisini de ziyaret etmiştir. Bu ziyarette Tuğgeneral Aydıngün Türk komandolarının hocaları olarak gördüğü ve saygı duyduğu d’Eliscu’ya bir şilt armağan etmiştir. Şildin üzerinde yazan “*Türk Komandolarından Hocalarına Sevgi ve Saygılar*” (Aydıngün, 2007, s. 97-98) ifadesi Francois d’Eliscu’nun Türkiye’de görev yaptığı kısa süre boyunca Türk komandoları üzerinde nasıl bir etki bıraktığının en güzel delili niteliğindedir.

SONUÇ

Türk ordusunda modern komando eğitimleri her ne kadar 1949 yılında başlatılmış olsa da Türk askerî kültüründe modern komando taktik ve tekniklerine benzer yöntemlerin çok eski tarihlerden itibaren var olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda XV. yüzyıldan itibaren kurumsal bir yapıya kavuşmuş olan Akıncı kuvvetleri buna somut ve güzel bir örnektir. Yine Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde bilhassa Balkanlarda Bulgar, Rum ve Sırp çetelerine karşı yapılan mücadeleler de klasik gerilla/komando usulleri konusunda Türk askerlerine önemli bir tecrübe kazandırmış, hatta bu tecrübe yazıya dökülerek doktrin hâline de getirilmiştir. Öyle ki Yüzbaşı Ömer Fevzi'nin 1909'da kaleme aldığı "Muhafaza-i Asayişe Memur Zabitanın Vezaiifi: Usûl-i Tâkib-i Eşkîya ve Çete Muharebeleri" adlı eseri İngiliz subay Charles E. Callwell'in 1896'da yayımlanan "*British Small Wars Manual*" adlı çalışmasının ardından dünya askerî literatürüne giren ikinci gayrinizami harp talimnamesi olmuştur.

Cumhuriyet döneminde ise gerek iç isyanların bastırılması maksadıyla düzenlenen tedip ve tenkil harekâtında alınan derslerden gerekse İkinci Dünya Savaşı'nın gerilla/komando taktik ve tekniklerinin önemini bir kez daha ortaya koymasından ötürü Türk ordusunda modern komando eğitimlerinin başlatılmasına karar verilmiştir. Bu düşünce gereğince dünyaca ünlü gerilla harbi uzmanı Amerikalı Yarbay Francois d'Eliscu Türkiye'ye getirilerek, 1949 yılı itibarıyla ilk gerilla/komando kursunu düzenlemiştir. Bilgisi, disiplini ve çalışkanlığı sayesinde kısa zamanda hemen herkesin takdirini kazanan Yarbay d'Eliscu Türk ordusunun ilk komando brövesi ile taltif edilmiştir.

Ne var ki d'Eliscu'nun problemsiz bir ortamda çalışmadığı da görülmektedir. Göreve başladığı ilk günden itibaren birtakım yapısal sorunları aşmaya çalışan d'Eliscu buna rağmen komando kurslarını aynı disiplin ve konsantrasyonla devam ettirmeyi başarabilmiştir. Türkiye'de bulunduğu kısa sayılabilecek süreç boyunca 200'den fazla komando personelini yetiştirmesi Türk ordusunda modern komando eğitimlerinin yerleşmesi bakımından çok önemlidir. Zira d'Eliscu'nun tedrisinden geçen personel onun ülkesine dönmesinden sonra açılan komando kurslarında öğretmenlik yapmış ve kendilerinden sonraki komandoları yetiştirmişlerdir. Bu komandolar ise 1960'lı yıllarla beraber kurulan ilk komando birliklerinin omurgasını oluşturmuşlardır. Dolayısıyla modern Türk komando birliklerinin Yarbay d'Eliscu'nun attığı sağlam temelin üzerine inşa edildiğini söylemek hiç de yanlış olmayacaktır.

Kendine has öğretileriyle Francois d'Eliscu sadece Türk ordusunda değil, bütün dünya ordularının komando birlikleri üzerinde etkileri

günümüze kadar ulaşan önemli bir zihniyet değişimine neden olmuş ve büyük bir uluslararası saygınlık kazanmıştır. Kendisine çok şey borçlu olan Türk komandoları ise Francois d'Eliscu öldükten sonra bile "hocalarını" minnetle anmaya devam etmişlerdir.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

The National Archives and Records Administration (=NARA)

NARA, NND 964266, RG334/256/84, “Memorandum for the Chief, United States Military Advisory Group for Aid to Turkey: Military Personnel Administration”, 3 December 1947.

NARA, NND 964266, RG334/256/115, “Guerilla Course to be Opened in the Infantry School”, 11 January 1949.

NARA, NND 964266, RG334/256/115, “Guerilla Course”, 25 January 1949.

NARA, NND 964323, RG334/251A/17, “Monthly Progress Report Aid to Turkey Program – November 1949”, 20 December 1949.

NARA, NND 964323, RG334/251A/17, “Monthly Progress Report Aid to Turkey Program – November 1949”, 22 December 1949.

NARA, NND 964323, RG334/251A/20, “Progress Report for May 1950”.

NARA, NND 964323, RG334/251A/20, “Monthly Progress Report of Aid to Turkey Program – June 1950”, 27 July 1950.

NARA, NND 964266, RG334/256/116, “Establishment of a Commando Training Center”, 18 April 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/116, “Establishment of a Commando Training Center”, 18 April 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/116, “Memo for the Record”, 27 April 1951.

NARA, NND 964323, RG334/251A/21, “Monthly Progress Report of Aid to Turkey Program – March 1951”, 9 May 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Commando Training Center”, 6 August 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Commando Training Center”, 13 August 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Commando Training School”, 26 September 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/118, “C-47 Aircraft for Parachute Training”, 23 October 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Komando Okulu Hakkında”, 23 October 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Change Requested in the Commando Training Program”, 24 October 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Training Directive for Future Activities at the Commando Training School”, 26 October 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/118, “Komando Okulu’nun İstikbaldeki Faaliyetine Ait Eğitim Direktifi Hakkında”, 9 November 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/116, “Tümgeneral W. H. Arnold’dan Korgeneral Yusuf Adil Egeli’ye”, 6 December 1951.

NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Jumpmaster Training at the Commando School”, 3 March 1952.

NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Equipment for the Commando School”, 6 March 1952.

NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Organizational Maintenance Instruction at the Commando School”, 7 March 1952.

NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Mountain Training, 20 March 1952.

NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Redesignation of Commando Training Center as Commando Training School”, 31 March 1952.

NARA, NND 964266, RG334/256/119, “Commando Training School”, 13 May 1952.

NARA, NND 964323, RG334/251A/1, “Monthly Progress Report of Aid to Turkey Program – August 1952”, 27 September 1952.

Ararıştırma ve İnceleme Eserleri

Akad, Mehmet Tanju. (2015). *Gayriniazmi Savaş*. İstanbul: Kastaş Yayınları.

Aydınğün, Reşit. (2007). *Bir Askerin Yaşam Destanı*. İstanbul: Neden Kitap.

Bayar, M. Hikmet. (2009). *Askerî Okulların Tarihçeleri*. İstanbul: Harp Akademileri Basımevi.

Boot, Max. (2014). *Görünmeyen Ordular: Gerilla Tarihi*. (Çev. Fethi Aytuna) İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

- Denizli, Ali. (2015). *Kore Gazisi Yüzbaşı Kâmil Celkan'ın Hayatı ve Kahramanlıkları (1950-1951)*. Ankara: Pelikan Kitabevi.
- Dora, Celal. (1963). *Kore Savaşı'nda Türkler 1950-1951*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.
- Güneş, Ali. (2020). *Gayrinizami Harp: Balkan Harbi'nde Komita, Çete, Jandarma ve Milisler (1912-1913)*. İstanbul: Kronik Kitap.
- Gürkan, Celil. (1986). *12 Mart'a Beş Kala*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Heilbrunn, Otto. (1974). *Düşman Gerisinde Harp*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Hughes, Brian ve Robson, Ferguson. (2021). Antik Dönemden Günümüze Gayrinizami Harp. İçinde Brian Hughes ve Ferguson Robson (Ed.), *Tarihte Gerillalar ve Ayaklanmaya Karşı Koyma* (ss. 19-50). (Çev. Ali Güneş), İstanbul: Kronik Kitap.
- Kiger, Patrick J. (2020). Killer Instinct: How One Man Taught U.S. Rangers to Fight Dirty in WW II. *MHQ: The Quarterly Journal of Military History*, 32(4), 34-43.
- Körpe, Özgür. (2011). Osmanlı Ordu Teşkilatında Akıncı Ocağının Yeri ve Çağdaş Türk Silahlı Kuvvetlerine Etkileri. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 7(13), 125-165.
- Kurtbek, Seyfi. (1948). Yeniden Önem Kazanan Bir Harp Şekli Gerilla, *Ordu Dergisi*, 145, 35-41.
- Laqueur, Walter. (2017). *Guerilla Warfare: A Historical & Critical Study*, New York: Taylor & Francis.
- Leffler, Melvyn P. (1985). Strategy, Diplomacy, and the Cold War: The United States, Turkey and NATO (1945-1952). *The Journal of American History*, 71(4), 807-825.
- Levy, Bert. (1947). *Gerilla (Çete) Savaşı*, Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- McBride, Horace L. (1948). Türkiye'de Bulunan Amerikan Askerî Yardım Kurulu. (Çev. Rüştü Erdelhun), *Ordu Dergisi*, 148, 5-7.
- Müşterek Askerî Terimler Sözlüğü*. (1979). İstanbul: Harp Akademileri Basımevi.
- Orlov, Alexander. (1964). *İstihbarat ve Gerilla Harbi El Kitabı*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Özcan, Abdülkadir. (1989). Akıncı. *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları. 2, 249-250.

- Özyanar, Mustafa. (1971). *Gayrinizami Harb Harekâtı*, İstanbul: Harb Akademileri Basımevi.
- Pehlivanoglu, Öner. (1975). *Bitmeyen Savaş Gayrinizami Harp*, Harp İstanbul: Harp Akademileri Basımevi.
- Recreation Officers at Fort Meade Learn 'Dirty Fighting' Technique. (1942). *Life*, 12(24), 112-116.
- Rougeron, Camille. (1948). *Gerilla*, (Çev. Necati Enal), Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- School for Rangers. (1942). *Yank*, 1(26), 7-9.
- Soyaslan, Hilmi. (1971). *Askerî Terimler Sözlüğü*, İstanbul: Harp Akademileri Basımevi.
- Tünay, Bekir. (1948). Çete Harbi. *Ordu Dergisi*, 146, 57-62.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. (1978). Akıncı. *Millî Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1, 239-240.
- Yalta, Bahtiyar. (2005). *Kunu-ri Muharebeleri ve Geri Çekilmeler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Yamak, Kemal. (2006). *Gölgede Kalan İzler ve Gölgeleşen Bizler*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Yazıcı, Tahsin. (1963). *Kore Birinci Türk Tugayı'nda Hatıralarım*, İstanbul: Ülkü Basımevi.
- Yüzbaşı Ömer Fevzi Bey. (2016). *Osmanlı Gayrinizami Harp Doktrini*, Ali Güneş (Ed.), İstanbul: Dergâh Yayınları.

EXTENDED SUMMARY

Introduction

When Turkish military culture is studied, it is observed that tactics and techniques similar to modern commando combat methods have been used since ancient times. The Turks applied methods similar to modern commando combat methods many times in various places and times. The most concrete example of this in the pre-republican period is the Akinjis. Akinjis' pre-battle duties were to scout, gather intelligence, and protect the army from enemy ambushes. During the battle, Akinjis, who were few in number, would move quickly and suddenly attack and shock the enemy. Because of being very disciplined and famous for their synchronized movements, was considered the ancestor of modern Turkish commando units because of these features.

It was decided to initiate modern guerrilla/commando trainings in the Turkish Army after the declaration of the Truman Doctrine (March 12, 1947). Not participating in the World War II, it thought that its armed forces were falling behind other armies tactically and technically. Consequently, assistance was requested from the Americans for the reorganization of the Turkish Army. In this context, the first guerrilla/commando course in the Turkish Army was started under the supervision of world-renowned guerrilla warfare expert Lieutenant Colonel Francois d'Eliscu.

Lieutenant Colonel Francois d'Eliscu was born in 1895 in New York City. He earned a bachelor's degree in education, a master's in sociology from the University of Pennsylvania, a second master's in science from Columbia University, and later a doctorate from New York University. D'Eliscu also coached various collegiate sports, including varsity wrestling at New York University. He visited Japan in 1928 and he met Far East martial arts in this area. In course of time, he specialized in these sports. After World War II broke out, d'Eliscu joined the military. In early 1942 he was sent to Fort Meade, Maryland, to train elite Army Rangers. U.S. Army leaders were sufficiently impressed with d'Eliscu's fighting and fitness program. Then in 1943 he was sent to Hawaii to set up another school to prepare Rangers for jungle warfare in the Pacific. During this period, his reputation increased even more. After the war he was sent to Turkey as part of a foreign aid program.

Lieutenant Colonel d'Eliscu, who commenced his duty in 1949, began to train commando personnel to lead at the tactical level. He trained the personnel in Commando courses on topics such as Demolition, Obstacle,

Camouflage, Parachute, Communications, Gas and Chemical, Sabotage and Mountain Warfare. Lieutenant-Colonel d'Eliscu, who summarized his teaching philosophy as "I do not ask anyone else to do anything that I can not do myself, and I do it first", gained a great prestige in a short time thanks to the discipline and hard work he exemplified in the courses. For this reason, the first guerrilla (commando) badge of the Turkish army was given to him.

However, Lieutenant Colonel d'Eliscu also faced some structural problems during his four years of duty in Turkey. On one hand putting much effort to solve them, on the other hand, he continued to do his job with great care. When he left Turkey in 1953, he had trained more than 200 commandos. Lieutenant Colonel d'Eliscu's students later took part in the establishment of commando units in Turkey. They also trained their own disciples.

With his unique teachings, Francois d'Eliscu caused an important mentality change, the effects of which have survived not only in the Turkish Army but also on the commando units of all armies of the world. Thus, he gained a huge reputation in the international arena. The Turkish commandos, who owed a lot to him, continued to commemorate their "teacher" with gratitude even after Francois d'Eliscu died.